

In dit verband kan het niet bevreeinden, dat Dr v. d. V. S. zoo sterk het recht van het onbelijnde bepleit.

Maar waar gaan we heen, als wij ons op het onbelijnde gaan beroepen?

Ligt hierin niet een groot gevaar?

Als Dr v. d. V. S. het primaat van de ziel predikt tegenover het primaat van het intellect en de ziel onbelijnd en vaag noemt, het bewuste daarentegen belijnd, kent hij daarmee niet den voorrang toe aan het onbelijnde?

Heeft hij wel berekend de droeve gevolgen, welke er uit zouden voortkomen indien zijn ideeën in gang vonden?

Zouden we — hoezeer hij ook zegt van het subjektivisme afkeerig te zijn — zijns ondanks niet velen het subjektivisme in de armen voeren?

Voor al ook waar hij zich de kraasse uitdrukking veroorlooft, dat de logische konsekventie, indien men werkelijk alleen logisch konsekvent — kan men nog op een andere manier konsekvent zijn? — wil zijn en durft zijn, steeds ter helle voert.

Hij voegt eraan toe:

„De duivel weet, dat God bestaat. Maar hij weet het alleen logisch. En daarin is hij duivel.”

Nu is het erg moeilijk de „psyche” van den duivel te benaderen. Doch ik vraag: zou de duivel werkelijk alleen logisch van het bestaan Gods weten? Ondervindt hij het bestaan Gods niet van oogenblik tot oogenblik?

En dan houdt Dr v. d. V. S. het als een heilige Christelijke plicht voor, om.... niet al te konsekvent te zijn.

Is dat geen gevaarlijke stelling?

Zeker, tegen alle eenzijdige konsekventie moet gevochten. Wij vinden overal in Gods schepping twee wetten: Maken we alleen uit één dier wetten gevolgtrekkingen, dan zouden we. Maar konsekventie wordt toch van ons gevraagd. Anders zou ons leven een beeld van hopelooze verwarring zijn.

De grondgedachte van Dr v. d. V. S.'s artikelen voert — indien konsekventie daarop wordt toegepast — naar mijn innige overtuiging tot ontwrichting, en niet tot ontwikkeling van het Geroformeerde leven.

Hij zegt, dat het accent nu eens moet vallen op 't een, dan op 't ander.

In werkelijkheid gebeurt dat dikwijls.

De actie wordt door reactie gevolgd.

Maar dat brengt niet verder.

Dat brengt telkens weer op het oude punt terug.

Hij gebruikt ook het beeld van ebbe en vloed.

Maar ook dat wijst niet op ontwikkeling.

Wij moeten als we vloed, een heiligen vloed gehad hebben, trachten de ebbe te voorkomen.

In het natuurlijke kan dit niet.

Maar in het geestelijke mogen wij ons niet onderwerpen aan natuurdoordwingendheid.

Wij moeten in Gods kracht tegen ebbe worstelen.

Wij moeten tot harmonie komen.

Niet tot compromis, zooals Dr v. d. V. S. het enkele malen noemt.

Want een compromis berust op geven en nemen.

Als Dr Smit voorstelt een compromis tusschen geest en vorm, onderwerptelijk en voorwerptelijk, dan wil dit zeggen, dat het onderwerptelijke en het voorwerptelijke beiden iets van hun recht moeten laten vallen.

Maar harmonie streeft er naar beide tot hun volle recht te doen komen.

En dat is roeping.

Nog een laatste opmerking.

Augustinus bekende eens, dat hij niet anders wenschte te kennen dan God en de ziel.

Welnu, dat eerste heb ik in Dr v. d. V. S.'s artikelen tot mijn leedwezen te zeer gemist, hoewel het op het terrein van zijn onderwerp lag. Het ging immers over het voorwerptelijke en het onderwerptelijke? Ga toch steeds dat eerste voorop!

Hiermee neem ik afscheid van de artikelen van Dr v. d. V. S. als zoodanig.

Hem in eenig opzicht te wonden was natuurlijk mijn bedoeling niet.

Alleen heb ik de dingen klaar en duidelijk willen zeggen. Niet alleen mijn verstand, maar ook mijn hart drong er mij toe.

En nu hoop ik, volgens mijn belofte in het eerste artikel, een volgend maal nog het een en ander te bespreken, zonder eenigszins met Dr v. d. V. S. in polemiek te treden.

HEPP.

UIT DE SCHRIFT.

Herhal'ng.

En wederom hemengestaan zijnde, bad Hij, sprekende dezelfde woorden.

En wederom ging Hij heen en bad ten derden male, zeggende dezelfde woorden.

Marcus 14: 39, Mattheus 26: 44.

Bidden, dat is wat anders dan denken. Gebed en betoog zijn twee. De weg der denkers is niet de weg der bid-ders.

Denken is de wil tot onze opstijging; bidden is de roep om Gods afdaling. Denken is de strijd om tot den

vrede der gedachten te komen; bidden is de worsteling, om den vrede des harten niet ons te zien ontrooven. Wat aan het eind van den denkweg staat: de stellige zekerheid, de onomstootelijke waarheid, dat is eraan het begin van de wege des gebeds. De denker wordt alleen dan aan het werk gezet, wanneer hij de zekerheid mist; de bidder ontwaakt alleen tot de oefening zijner gebeden, wanneer hij de zekerheid heeft in beginsel; en wanneer de bidder werkelijk met onzekerheden heeft te kampen, dan is zijn strijd een andere dan die van den denker; waar deze met het bekende het onbekende wil benaderen en benoemen, daar wil gene alleen hebben van doen met machten, die hem bekend zijn; zijn eenige moeilijkheid is slechts ze met elkander in verhouding te brengen. De denker waagt geen sprong, want hij weet niet, waar hij terecht komt; de bidder weet, waar hij uitkomt en wil niet anders dan daar uitkomen; doch nu is voor hem de moeilijkheid, den sprong te wagen, en den onvindbaren weg der onder-zoeking op te geven.

Denken is voortschrijden; bidden is vastgehouden worden.

Denken gaat uit tot de vinding der waarheid; bidden gaat uit van de waarheid der vinding.

Denken maakt openbaar wat verborgen was; bidden maakt tot verborgenheid hetgeen openbaar was.

Denken is de poging om de verwondering door gewenning te overwinnen. Bidden is de worsteling waarbij de gewenning door verwondering geheiligd en voor de ont-aarding van gewendzijn bewaard wordt.

In het denken trachten wij het eeuwige in het actueele te vinden, en eerder zijn we er niet aan toe, het actueele eeuwig te maken. Maar de bidder is er zeker van, dat het eeuwige in het actueele is; daarom is er van stonden aan en wederom de moeizame arbeid, om dat actueele eeuwig te doen zijn en het heen te dragen, te blijven dragen, binnen den cirkel van Gods eeuwige waarden, zóó, dat het daar de plaats vindt, waar het te zijn behoort.

Op den weg van het denken mag men geen duimbreed overslaan; maar in den gang der gebeden is er in plaats van het zoeken en tasten de sprong der gedachten, die vereenigt, wat voor het denken niet is te vereenigen.

Daarom is herhaling, daarom is het wederom spreken van dezelfde woorden den voorspoedigen denker vreemd, en den waachtigen bidder eigen. De denker staat niet stil; zijn lamp belicht telkens nieuwe gebieden; en wat hij eens gevonden heeft, dat zoekt hij niet weer op; tenzij hij onzeker is, keert hij tot zijn vroegere woorden niet terug. Maar de bidder, die niet herhaalt, die niet telkenmale spreekt dezelfde woorden — wee dien bidder! Voortschrijden toch is niet allereerst zijn roeping; hij moet eerst stilstaan, vastgehouden, gegrepen zijn door God. Wee hem, indien hij niet herhaalt, niet telkens op hetzelfde weer neerkomt; als niet dezelfde woorden dezelfde waarden telkens weer noemen — zijn gebed is geen toogen, maar betoogen geworden; zijn geloofsvraag tot den arbeid ontvaard. De gewenning heeft de verwondering, de denker den bidder vermoord.

Zie nu den Christus, die bidt in Gethsemané.

Wie in Christus' woorden schoolse wijsheid verlangt te hooren, die begrijpt Hem hier niet. Indien Zijn bidden in denken opgaat, wat keert Hij dan weder ten tweeden, straks ten derden male, sprekende dezelfde woorden? Een conclusie — die ontbreekt Hem immers niet? Zie, indien aan Zijn gebed dat ontbroken had, dat machtige: „niet Mijn wil, maar Uw wil geschiede”, dan zou Zijn gebed niet af, niet voltooid, niet afgerond zijn geweest. Dat Hij dan ware heengestaan en wedergekeerd, sprekende dezelfde woorden, zóó lang, zóó lang, tot Hij de sluitrede-einde-lijk had gevonden, dat ware te verstaan geweest. Maar nu reeds in Zijn eerste gebed is Hij gekomen tot den diepsten bodem, dien Hij vinden kan; Hij heeft gevonden het steunpunt Zijner bestreden gedachten: Gods wil is dat steunpunt; nu zal Hij de aarde kunnen bewegen. Den laatste grond der gedachten heeft Hij bereikt; den laatste muur, waarop zich alle strevingen breken, heeft ook Zijn begeerte gevonden: niet Mijn wil, maar Uw wil! Zijn denken is gekomen, waar het niet verder kan. Waarom keert Hij nu terug; waarom spreekt Hij dezelfde woorden; waarom gedraagt zich de Man van Smarten als een, die nog geen conclusie weet, als Hij ze toch reeds kent?

Waarom de herhaling, het terugkeeren der zielsbewegingen op haar schreden in den nacht van dit smarte-lijk waken tot God?

Waarom?

Hierom, wij bidden iets anders is dan denken. Bidden doet hier de Zoon des menschen. En waar nu voor den denker de weg eindigt, daar begint voor dezen bidder eerst recht de strijd. Nu weet Hij, dat Gods wil met soeverein gebaar zich aan Hem opleggen zal; en daarom is hier in elken zweetdruppel, in elk klaagwoord, in iedere beving, in het actueele de eeuwigheid: de Wil, Gods Wil. Nu vangt de groote strijd aan: nu moet de Zoon des menschen zich met al wat in Hem tegenwoordig, actueel, is, tot dienaar der eeuwigheid maken; nu is er de stellige zekerheid, dat Hij de verberg van Gods aangezicht nooit mag begeeren en toch moet verduren. Zie, de Christus in Gethsemané staat op de hoogten van de eeuwige werkelijkheden. Steeds heeft Hij geademd in de zuivere lucht, waar de berg-top van Zijn menscheijk begeeren samenviel met de hoogte van Gods zuivere begeeren. Maar heden gaat zich onder Zijn voet splijten de bodem; twee bergtoppen zien

Hij nu; de ééne is de hoogte van het zuiverst menscheijk, dat roept om leven en grwt van dood; de andere is de top van Gods heiligen berg van recht; en dat recht ontzegt het leven en eischt den dood. En het verband tusschen die twee bergtoppen is er wel; in de diepte zijn ze één, gelijk in het hoogland alle spitsen. Maar wie peilt die donkere diepten, wie vindt de geheimzinnige wegen, waar, in de laagte, elkander de bergen raken? De denker — hij zou de diepte ingaan en de kloof onderzoeken om van den eenen top op den anderen te komen. Maar de bidder kan, mag die diepte niet als onderzoeker ingaan; hij moet den sprong wagen des geloofs van de eene hoogte tot de andere. Ze staan Hem beide voor oogen; beide omspant Hij ze tegelijkertijd met Zijn blik; en daarom gaat Hij en keert weder; Hij is de gejaagde, de geplaagde mensch en de kloof is ook zoo diep en de afstand ook zoo ver en de sprong ook zoo groot. Daarom is het, dat Hij heengaat en bidt en wederkeert en wederom gaat en bidt dezelfde woorden, en ten derden male keert en ook weer gaat, en bidt, en bidt, dezelfde woorden, dezelfde. Hij kan de tegenstelling niet kwijt.

Christus is de denker niet, die den éenen bergtop den rug en den anderen het gelaat toekent. Hij is de bidder, die den tijd en de eeuwigheid in zwaren arbeid samenperst, die vastgehouden wordt door Gods geweldigheid; die de toppen ziet en meet met de oogen; ja, die beide.

Hier is de herhaling van het gebed, de herhaling waarvan geen begrip heeft, wie niet bidden kan. Hier is de roep, die zijn eigen echo vóór is, de roep, die opklinkt tegen de bergwanden van Gods strakke onbewogenheden.

Gethsemané trooste nu en leere ons.

Het trooste ons met de wetenschap, dat onzen Heiland niets menscheijks vreemd is; dat wij verlost zijn, niet door een koelen denker, maar door den priesterlijken bidder; niet door meditatie, maar door oratie en tentatie. Gethsemané, daar zien we den Man van Smarten, Die niet de smart wegredeneert en bij elke schrede op den weg van denken verder af komt van de angsten, die Hij verklaren wil; doch die den nood Zijner ziel uitschreit tot God en levensgroot dien nood zich blijft voor oogen stellen; die wederkeert, sprekende dezelfde woorden.

En wij? o, laat ons Gethsemané leeren, hoe wij bidden moeten. Wij betoogen te veel; wij bidden te weinig. We zijn vaak veel te klein voor de verbaasdheid, voor de worstelingen Gods, die in de herhaling des gebeds zich openbaren; wij snakken te weinig naar lucht. Als wij het steunpunt hebben gevonden voor onze voet, het eindpunt voor onze gedachten, dan hopen we er te zijn; en ach, het begint dan eerst recht. Ons herhalen — o ja, het is er wel; maar het zijn de herhalingen van een kind; dat ook wel heengaat, sprekende dezelfde woorden, omdat het de betere woorden, de uienemender wenschen nog niet gevonden heeft. Doch Christus heeft de hoogste woorden gezegd: In het menscheijke zeide Hij Zijn levensbegeerte uit naar Gods gemeenschap; weg met den beker des doods! En in het goddelijke noemde Hij den Wil en het Recht des Eeuwigen. Verder gaan kon Hij niet. Toen heeft Hij die twee tegenover elkander gesteld; Zijn herhaling was geen kinderlijke dwang, die door het kleine, dat is, wordt afgehouden van het groote, dat komt; doch het was de torsing van den Rous, die het hoogste, wat den mensch beweegt en het geweldigste, dat God beweegt, heeft gedragen in beide handen, getorst in twee naturen, zóólang, tot in Zijn ééne daad was saamgevoeld menscheijke wil en goddelijke wil.

In die herhaling ligt onze verlossing; in het toogen van zulk bidden al de kracht van Gods Evangelie.

De denker zweet, als hij in 't lest Gods werkelijkheid niet ontdekken kan. Maar deze Bidder, onze Bidder, Hij zweet, als Hij heeft doorgrond de werkelijkheid van Zijn zuiver menscheijk begeeren en de werkelijkheid van Gods rechtvaardig eischen. Het zweet van der menschen zonen is er slechts aan het einde van hun denkweg en het is de vruchteloze belijdenis hunner onmacht. Maar het zweet van den Zoon des menschen is gevallen den ganschen weg Zijns biddens over; want zweetend ging Hij op en zweetend is Hij andermaal gekeerd en zweetend is Hij ten derden male heengestaan, sprekende dezelfde woorden.

En Zijn zweet was bloed. Het bloed van den in worsteling Zijn klacht herhalende. Het is een kracht Gods, een iegelijk, die gelooft.

In de vernieuwing Zijner klachten ligt de vernieuwing onzer krachten.

K. SCHILDER.

KERKELIJK LEVEN.

Het studeeren der Ouderlingen.

IX. (Slot).

Wat nu de speciale studie van den ouderling aangaat: deze behoort volgens het bevestigings-formulier allereerst te bestaan in het naarstig door-zoeken van het Woord Gods.

Het spreekt vanzelf, dat daarvoor eenvoudig Schriftlezen niet genoeg is.

Er behoort ook uitlegging bij.

En nu is het de groote moeilijkheid een geschikte uitlegging voor den ouderling aan te wijzen.

Natuurlijk dienen de kanteekeningen onzer Statenvertalers te worden geraadpleegd. Maar daarmee kan toch niet worden volstaan. Vooreerst zijn